

Frågor och svar - Äldrelagen (2020:9) för Åland

Enligt 7 § i äldrelagen ska kommunfullmäktige anta en plan för att stöda den äldre befolkningen. Vilka krav i lagstiftningen är det som åsyftas i 1 mom. punkt 4?

Den 1.1.2021 träder landskapslag (2020:12) om socialvård, landskapslag (2020:13) om socialvårdens förvaltning och tillsyn, äldrelag (2020:9) för Åland, landskapslag (2020:24) om yrkesutbildade personer inom socialvården, landskapsförordning (2020:25) om yrkesutbildade personer inom socialvården, landskapslag (2020:26) om klienthandlingar inom socialvården samt följdändringar i annan lagstiftning i kraft.

Landskapsregeringen har även, i enlighet med 69 § 4 mom. i socialvårdslagen, fattat beslut om utfärdande av förordning om samverkansavtal. Förordningen som träder i kraft 1.1.2021 kommer att publiceras i ÅFS så snart som möjligt.

Socialvårdslagen och förhållandet till äldrelagen

Av lagförslaget till socialvårdslag framgår att socialvårdslagen, liksom den tidigare, ska fungera som primär lag på basen av vilken socialvård och socialservice i första hand ska tillhandahållas, medan en omfattande mängd speciallagstiftning fortsättningsvis gäller i de fall då socialservice enligt den nya socialvårdslagen inte är tillräcklig för den enskilde.

Det övergripande syftet med lagstiftningsreformen kan beskrivas som att fokus i socialvården flyttas så att främjande av välfärd och tidiga åtgärder får en central roll vilket bl.a. innebär att människor i första hand ska få stöd i sin egen dagliga miljö. Genom sektors- och myndighetsövergripande samarbete och samverkansavtal strävar man efter servicehelheter som innebär effektiva tjänster som motsvarar klientens behov.

Syftet med äldrelagen är att säkerställa att kommunerna och Ålands hälso- och sjukvård förbereder sig på ett ökande tjänste- och servicebehov till följd av befolkningens förändrade åldersstruktur genom att främja den äldre befolkningens välbefinnande, hälsa, funktionsförmåga och förmåga att klara sig på egen hand så att eventuella behov av mer resurskrävande omsorg och vård kan senareläggas. Det här innebär att behoven av öppenvårdstjänster riktade till äldre ökar (se 16 §). Äldrelagens 17 § innebär att endast vid medicinskt motiverade skäl eller då klient- eller patientsäkerheten förutsätter det får kommunen tillgodose den äldres servicebehov med långvarig institutionsvård, dvs. kraven för placering i institutionsvård skärps.

Annan lagstiftning inom socialvården som innehåller tjänster som riktar sig även till äldre är lagen om stöd för närståendevård (FFS 937/2005) tillämplig genom landskapslag (1995:101) om tillämpning i landskapet av riksförfattningar om socialvård och familjevårdarlagen (FFS 312/1992) tillämplig genom landskapslag (2015:18) om tillämpning i landskapet Åland av familjevårdarlagen.

Även KST tillhandahåller tjänster som riktar sig till äldre såsom service som stöder rörligheten enligt 23 § i socialvårdslagen. Det är befogat att i planen beskriva hur man samarbetar med KST för att de tjänster respektive part ansvarar för ska kunna utgöra en servicehelhet och uppfylla syftet med

tidiga, förebyggande åtgärder. I KST gränsdragningsdokumentet ¹beskrivs vikten av permanenta förvaltningsövergripande strukturer för samarbete och genomförande.

I 3 § kommunallag (1997:73) för landskapet Åland, framgår att kommunen i all sin verksamhet ska sträva efter att främja kommuninvånarnas välfärd och en ekonomiskt och ekologiskt hållbar utveckling inom kommunen. Åtgärderna i planen kan således omfatta andra kommunala verksamhetsområden och åtgärder vilka främjar den äldre befolkningens välbefinnande, hälsa, funktionsförmåga och förmåga att klara sig på egen hand, än äldreomsorg och socialvård till 65 år fyllda. Av 7 § 1 mom. 4 punkten framgår att beskrivningen ska ange hur ansvaret för åtgärderna fördelar sig mellan de olika kommunala verksamheterna. Det vill säga om det för att t.ex. möjliggöra boende hemma i högre grad krävs att bostadsbeståndet ses över eller om man för att minska ensamheten bland äldre behöver utöka möjligheten till t.ex. fritidsaktiviteter/hobbyverksamheter.

¹ Klarläggande av gränsdragningar KST-primärkommun utgående från gällande och kommande (1.1.2021) lagstiftning (beslut S220E07, bilaga)